

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія суспільних дисциплін і правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ
Олексій ЖИЛЬЦОВ

« » _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАНЬ

для студентів

спеціальності

073 Менеджмент

освітньо-професійної програми

Організація виробництва

освітньо-професійного ступеня

фаховий молодший бакалавр

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307965
Програма № 1649/24
Начальник відділу методології якості освіти
С. Жильцов
Київ, Україна
« » _____ 2024 р.

Київ-2024

Розробники: Нос Наталія Миколаївна, Складан Андрій Анатолійович,
викладачі циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Фахового
коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач: Нос Наталія Миколаївна

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії
суспільних дисциплін і правознавства

Протокол від «31» серпня 2025 року № 1

Голова циклової комісії Юлія РЯБОКОНЬ

Робочу програму перевірено

« » 2023 р.

Заступник директора
з навчально-методичної роботи Оксана ГОЛОВЧАНСЬКА

Заступник директора з навчальної роботи Оксана КАЛАШНИК

Пролонговано:

на 2024/2025 н.р. , «25» 09 2024 р., протокол № 1

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	3 / 90
Курс	2
Семестр	3
Кількість змістовних модулів з розподілом:	3
Обсяг кредитів	3
Обсяг годин, в тому числі:	90
Аудиторні	42
Модульний контроль	6
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	42
Форма семестрового контролю	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчального курсу є формування базових уявлень та особливостей функціонування системи відносин "людина-світ", основних історичних типів філософії, світоглядних парадигм, засвоєння ключових принципів мислення сучасних філософських вчень, систем та шкіл для формування цілісного уявлення про розвиток філософської світової думки.

Завдання курсу спрямовані на формування ряду наступних загальних, фахових та предметних компетентностей.

У студента мають бути сформовані такі предметні компетентності:

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
Загальні компетентності		
ЗК-1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	1-11
ЗК-2	Здатність зберігати і примножувати моральні, культурні, наукові цінності та досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя	1-11
ЗК-7	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	1
Предметні компетентності		
	здатність розуміти функції та методи філософії та релігієзнавства, основні етапи розвитку філософської думки, головні поняття та категорії філософії, ключові політико-філософські концепції;	1
	здатність визначати основні напрямки філософських досліджень;	1-3
	здатність називати та аналізувати сучасні філософські течії;	1-3
	здатність засвоїти основні поняття в галузі філософії;	1-11
	вміння співвідносити наукову, релігійну та міфологічну картини світу;	1,9
	здатність показати своєрідність філософії, її місце в історичному розвитку духовної культури;	1-11
	здатність визначати антропологічні проблеми та розуміти взаємовідношення матеріального і духовного, біологічного і соціального начал в людині;	6
	вміння визначати специфіку глобальних проблем	8

	сучасності;	
	здатність до самостійного та критичного мислення при вирішенні філософських проблем;	1-11
	здатність розуміти роль науки в розвитку цивілізації та культури, взаємодії науки і техніки та пов'язані з ними соціальні та етичні проблеми, цінності наукової раціональності і її історичних типів,	1,7
	здатність використовувати філософські принципи і категоріальний апарат філософії аналізуючи наукові і соціально-політичні проблем сучасності;	1-9
	здатність сформувані світоглядні та методологічні основи культури мислення;	1,6
	здатність орієнтуватися в основних релігійних традиціях світу та сакральних книгах народів світу;	9
	здатність аналізувати сучасну релігійну ситуацію в Україні та державно-конфесійні відносини;	9-11

3. Результати навчання за дисципліною

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент:

- знає свої права, як члена суспільства, цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України (PH-1);
- використовує філософські поняттями, будує судження та робить вірні висновки, аналізує філософські тексти, наводить приклади та здійснює порівняння, аналізує та встановлює зв'язки;
- оперує набутими філософськими знаннями при виробленні власної світоглядної позиції;
- обґрунтовує власну думку, спираючись на досягнення світової та вітчизняної філософії;
- вирішує питання знання і віри, раціонального і ірраціонального, свідомого і несвідомого в людській діяльності;
- аналізує та розуміє антропологічну проблематику;
- вирішує питання філософії історії та соціальної філософії;
- вирішує питання моралі з точки зору різних етичних теорій;
- оперує основними поняттями та категоріями гносеології, епістемології та методології;
- вміє розкривати основні історичні етапи становлення, догмати та канони національних та світових релігій;
- вміє аналізувати релігійну ситуацію в Україні;
- орієнтується в законодавстві України про свободу совісті та релігійні організації
- розуміє особливості філософських систем при розгляді світоглядних питань з точки зору цих систем;
- розуміє тенденції сучасної культури;
- використовує знання структури, форм і методів наукового пізнання;
- свідомо орієнтується в цінностях сучасного людства, грамотно оцінює і аналізує

ціннісні аспекти розвитку культури сучасної цивілізації.

Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		лекції	семінари	підготовка і складання підсумкового контролю	Самостійна робота
Модуль 1. Зародження й історичний розвиток філософії: від античності до сьогодення					
Лекція 1. Сутність, особливості та функції філософії	6	2			4
Лекція 2. Історичні типи розвитку філософського знання	10	4	4		4
Лекція 3. Сучасна світова філософія	10	2	2		6
Модульний контроль	2				
<i>Разом за змістовним модулем 1</i>	30	8	6		14
Модуль 2. Проблеми онтології, гносеології, діалектики та антропології					
Лекція 4. Філософський зміст проблеми буття	6	2	2		2
Лекція 5. Проблема пізнання.	6	2	2		2
Лекція 6. Діалектика та її альтернативи	10	2	2		6
Лекція 7. Філософська антропологія. Мета і цінність людського життя	8	2	2		4
Модульний контроль	2				
<i>Разом за змістовним модулем 2</i>	32	8	8		14
Модуль 3. Предметні області філософії					
Лекція 9. Соціальна філософія	10	2	2		6
Лекція 10. Філософія історії та історіософія	10	2	2		6
Лекція 11. Філософія релігії	6	2	2		2
Модульний контроль	2				
<i>Разом за змістовним модулем 3</i>	28	6	6		14
Усього годин за навчальним планом	90	22	20		42

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Зародження й історичний розвиток філософії: від античності до сьогодення.

Лекція 1. Сутність, особливості та функції філософії (2 год.)

Філософія як мудрість. Філософія як форма суспільної свідомості. Особливості філософського знання. Загальна характеристика філософії. Мета та порядок вивчення філософії як навчальної дисципліни. Світогляд, його структура, риси, суспільно-історичний характер. Історичні тини світогляду: міфологія, релігія, філософія. Філософський світогляд. Міфологічний світогляд: міфологеми «руського міра», «Москва – третій Рим», «Шапка Мономаха» тощо та їх прояви в повсякденності. Предмет, функції, коло основних проблем філософії.

Основні поняття теми: світогляд, міфологія, релігія, філософія.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 5, 6, 9

Лекція 2. Історичні типи розвитку філософського знання (4 год.)

Антична філософія. Становлення філософії країн Сходу (стародавні Китай, Індія). Своєрідність Східної філософії. Філософія Середньовіччя (XIII – XV ст.). Філософія епохи Відродження (XV – XVI ст.). Філософія Нового часу (XVII – XVIII ст.). Німецька класична філософія (XVIII – XIX ст.). Марксистська філософія. Основні риси української філософії.

Основні поняття теми: східна філософія, антична філософія, досократики, грецька філософія, середньовічна філософія, патристика, схоластика, філософія Відродження, новоєвропейська філософія, німецька класична філософія, гегельянство.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 42, 44, 46

Лекція 3. Сучасна світова філософія (2 год.)

Загальна характеристика сучасної світової філософії та її основні напрямки. Марксизм та неомарксизм. Позитивізм, неопозитивізм і постпозитивізм. Сучасна релігійна філософія (неотомізм, тейярдизм, персоналізм). Філософія життя та її напрямки. Психоаналіз і неофрейдизм. Філософська антропологія. Феноменологія. Екзистенційна філософія. Філософська герменевтика. Комунікативна філософія. Філософія постмодерну. Російська філософія XIX -XX ст.: основні напрямки та їх характерні риси.

Основні поняття теми: Філософія XIX століття, сучасна філософія, позитивізм і аналітична філософія, марксизм і неомарксизм, філософія життя, екзистенціалізм, феноменологія, герменевтика, постмодернізм.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 42, 44, 46

Модуль 2. Проблеми онтології, гносеології, діалектики та антропології.

Лекція 4. Філософський зміст проблеми буття (2 год.)

Онтологія, її основні проблеми та категоріальні визначення. Типи онтологій. Філософський сенс проблеми буття. її історичне усвідомлення. Категорія буття: її суть і специфіка. Основні форми буття. Роль категорії «субстанція» для визначення онтологічних основ і способу буття світу. Формування науково-філософського поняття матерії. Сучасна наука про складну систему організації матерії та її властивості. Матерія і рух. Простір і час як форми існування матерії. Поняття «світ» і «картина світу». Сучасні наукові моделі розвитку світу.

Основні поняття теми: онтологія, буття, суще, субстанція, наукова картина світу, парадигма, простір, час, рух.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 3, 9, 40

Лекція 5. Проблема пізнання (2 год.)

Пізнання у контексті людського існування. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Види пізнавальної діяльності: чуттєве і раціональне. Діалектика чуттєвого і раціонального у пізнанні. Принцип визначальної ролі практики в пізнанні. Творчість як конструктивний принцип пізнання. Інтуїція. Проблема істини у філософії та науці. Практика як головний критерій істини. Поняття науки. Специфіка наукового пізнання. Методологія наукового пізнання. Метод і методологія. Рівні методології. Методи емпіричного дослідження. Методи теоретичного дослідження. Сучасна методологія пізнання. Логіка наукового дослідження та її етапи (факт, проблема, гіпотеза, доказ, теорія). Соціальні функції науки. Наука і мораль. Свобода наукового пізнання і соціальна відповідальність вченого.

Основні поняття теми: гносеологія, суб'єкт, об'єкт, істина, метод, методологія.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 3, 9, 45

Лекція 6. Діалектика та її альтернативи (2 год.)

Діалектика як вчення про розвиток і метод пізнання. Історичні форми діалектики. Поняття категорії, закону, принципу. Діалектика як система принципів, законів, категорій. Об'єктивна і суб'єктивна діалектика. Принципи діалектики. Принцип загального зв'язку. Поняття відношення, зв'язку, взаємодії. Принцип розвитку. Поняття зміни, руху, розвитку. Основні закони діалектики. Основні категорії діалектики. Значення законів і категорій діалектики для теоретичної і практичної діяльності юристів. Класичні альтернативи та модифікації діалектики в сучасних філософських доктринах.

Основні поняття теми: діалектика, закони діалектики, розвиток, категорії діалектики.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 3, 9, 46

Лекція 7. Філософська антропологія. Мета і цінність людського життя (2 год.)

Філософська антропологія як розділ філософського знання. Людина як основний предмет філософської антропології. Проблема людини в історії філософії: есенціалістська та екзистенціалістська парадигми. Людина в сучасному філософському дискурсі. Основні підходи до сенсожиттєвих пошуків. Проблема

смерті.

Основні поняття теми: антропологія, сенс життя, смерть.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 26, 42, 44, 40

Модуль 3. Предметні області філософії

Лекція 8. Соціальна філософія (2 год.)

Соціальна філософія як розділ філософського знання. Проблема суспільства в філософії. Діяльність як спосіб існування соціального. Сфери життєдіяльності суспільства (економічна, соціальна, політична, духовна). Суспільство й природа: діалектика взаємодії (антропогенний вплив на природу, екологічна проблема, соціальна екологія, коеволюція). Філософія війни.

Основні поняття теми: народ, нація, держава, демократія, мова, суспільство, класи, страсти.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 1, 26, 40

Лекція 9. Філософія історії та історіософія. (2 год.)

Поняття історіософії. Її основні джерела та напрямки.

Формування предмету історіософії. Історіософія як складова структури філософії історії, яка являє собою універсальну історію людства, побудовану на певних засадах (Г. Гегель, А. Тойнбі.), яка є теорією суспільства в цілому (К. Маркс). Субстанційна та номінальна філософія історії. Виокремлення трьох рівнів в понятті «філософія історії» у вітчизняній філософській літературі. Етапи розвитку історіософської думки. Історіософія та історія. Історіософія та соціальна філософія і соціологія. Функції історіософії.

Основні поняття теми: філософія, історія, історія філософії, філософія історії, субстанційна філософія історії, номінальна філософія історії, історіософія, історична свідомість, суспільна свідомість, історична ситуація, історичний процес, суспільство, цивілізація, конструювання історичної реальності, реконструкція минулої соціальної реальності, історичний дискурс, сенс життя, сенс історії, світогляд, міф, релігія.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 18, 34-36

Лекція 10. Філософія релігії (2 год.)

Релігія як форма суспільної свідомості. Природа релігійної свідомості. Особливості релігійної віри у надприродне. Витоки філософії. Природа філософського знання. Втрата софійного характеру філософії і виділення з філософії природничих, суспільних і технічних наук. Проблемне поле філософських досліджень. Теорія пізнання. Інтуїція і містика. Природа догматизму і релятивізму. Пліуралізм поглядів на релігійний феномен. Релігія як об'єкт та предмет всебічного вивчення: богословсько-теологічного тлумачення, теоретично-філософського осмислення та наукового дослідження. релігії. Особливості основних підходів до пізнання й пояснення феномену релігії: богословсько-теологічного, теоретично-філософського та емпірично-наукового як відповідно першої, другої та третьої

історичної форми релігієпізнання. Теологія (богослов'я) – комплекс богословсько-теологічних дисциплін, система обґрунтування й апології конфесійних віровчень як ідейно-доктринальне джерело релігійної філософії. Віронавчально-догматичні та структурно-дисциплінарні особливості теології (богослов'я) різних конфесій. Основні конфесійні форми теології (богослов'я) Заходу і Сходу.

Основні поняття теми: релігія, віра, анімізм, фетишизм, класифікація релігій.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 14, 18, 34-36

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

вид роботи	максимальна кількість балів за один вид роботи	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	4	4	3	3
Відвідування семінарів	1	3	3	4	4	3	3
Відвідування практичних							
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20	2	20
Робота на практичному занятті							
Виконання завдань для самостійної роботи	10	1	10	1	10	1	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Разом			62		63		61
Максимальна кількість балів					186		
Розрахунок коефіцієнта					1,86		

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість балів
1	Есе «Проблема цінностей та моралі в сучасному суспільстві» («Філософи: уроки виживання»)	10
2	Есе «Філософські проблеми сучасності» («Інтерстеллар»)	10

3	Есе «Людина як предмет філософського осмислення» («Містер ніхто»)	10
Разом		30 балів

Критерії оцінювання виконання практичних, лабораторних робіт та відповіді на семінарському занятті

Критерії оцінювання за 10 бальною шкалою

Кількість балів	Значення оцінки (характеристика відповіді)
10	Відмінний рівень виконання завдань/відповідь повна, вичерпна й достатньо обґрунтована з, можливими, незначними недоліками
9	Достатньо високий рівень виконання завдань/відповідь без суттєвих (грубих) помилок, але не містить повних обґрунтувань
8	В цілому добрий рівень виконання завдань/відповідь містить незначну кількість несуттєвих помилок
7	Посередній рівень виконання завдань/відповідь містить значну кількість недоліків та/або незначну кількість помилок
5-6	Мінімально допустимий рівень виконання завдань, містить недоліки та помилки/відповідь неповна, що характеризується недостатньою обґрунтованістю, фрагментарністю, наявністю недоліків та помилок
3-4	Незадовільний рівень виконання завдань/відповіді, що виявляється у формальному запам'ятанні деяких понять і фактів, без належного їх розуміння, нездатності застосувати такі знання при вирішенні завдань
1-2	Незадовільний рівень виконання завдань/відповіді, що виявляється у неспроможності відтворити означення базових понять, положень, невмінні їх застосувати або виконання завдань/відповідь розпочата чи взагалі відсутня.

Критерії оцінювання виконання самостійних робіт

Критерії оцінювання за 10 бальною шкалою

Кількість балів	Значення оцінки (характеристика відповіді)
10	Відмінний рівень виконання з можливими незначними недоліками
8	В цілому добрий рівень виконання, містить незначну кількість несуттєвих помилок
6	Посередній рівень знань, виконання містить значну кількість недоліків
4	Мінімально допустимий рівень виконання

6.3. Критерії оцінювання виконання модульних контрольних робіт

Форма проведення модульного контролю – модульна контрольна робота

Форма проведення – письмова.

Час проведення – 80 хвилин.

Максимальна кількість балів: 25 балів

Критерії оцінювання:

Виконання тестових завдань оцінюється в 1 бал за кожну правильну відповідь.

Кількість тестів 25.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Підсумкова оцінка виставляється за результатами проміжного контролю. Результати заліків оцінюються за стобальною шкалою відповідно до кількості набраних балів, і оголошуються на останньому практичному, семінарському чи лабораторному занятті.

Оцінка виставляється за умови, коли студент успішно виконав усі види робіт для проміжного контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. У разі невиконання окремих обов'язкових видів робіт з об'єктивних причин, студент повинен виконати їх і прозвітуватись у строк до останнього семінарського (практичного, лабораторного) заняття. Час та порядок виконання робіт і звітування визначає викладач. Якщо за результатами проміжного контролю під час вивчення навчальної дисципліни студент набрав менше ніж 32 бали, то для одержання заліку він має пройти повторний курс вивчення відповідної навчальної дисципліни.

Перелік допоміжних матеріалів: немає

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтин- гова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного

		самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни «Основи філософських знань»

Разом: 90 год., лекції – 22 год., семінарські заняття – 20 год., підготовка і складання підсумкового контролю – 30 год., самостійна робота – 12 год.

Модуль	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3		
Назва модуля	Зародження й історичний розвиток філософії: від античності до сьогодення			Проблеми онтології, гносеології, діалектики та антропології				Предметні області філософії		
Лекції	Сутність, особливості та функції філософії	Історичні типи розвитку філософського знання	Сучасна світова філософія	Філософський зміст проблеми буття	Проблема пізнання.	Філософська антропологія. Мета і цінність людського життя	Діалектика та її альтернативи	Соціальна філософія	Філософія історії та історіософія	Філософія релігії
Семінари		Історія філософії	Сучасна світова філософія	Онтологія	Гносеологія	Мета і цінність людського життя	Діалектика та її альтернативи	Соціальна філософія	Філософії історії	Філософія релігії
Види поточного контролю	МКР			МКР				МКР		
Підсумковий контроль	екзамен									

Рекомендована література

Базова

1. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
2. Фюрст Марія, Тринкс Юрген. Філософія / Марія Фюрст, Юрген Тринкс ; переклад. з нім. Вахтанга Кебуладзе. – Київ : Видавництво ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. 544 с.
3. Шепетяк, Олег Історія релігій [Текст] / О. Шепетяк. - [Б. м.] : Видавництво Отців Василіян "МІСІОНЕР", 2019 - . в 2 т.. - 2019

Допоміжна

1. Андрущенко В. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник / В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. – К.: Генеза, 2006. – 656 с.
2. Огнев'юк В. Освіта в системі цінностей сталого людського досвіду / В. Огнев'юк. – К: Знання України, 2003.
3. Данильян, О. Г. Філософія права : підручник / О. Г. Данильян, Л. Д. Байрачна [та ін.] ; ред. К. К. Гулий ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". - Харків : Право, 2014. - 207 с.
4. Ярошовець В. Історія філософії: Підручник / В. Ярошовець, І. Бичко, В. Бугров та ін.; за ред. В. Ярошовця. – К.: Центр учбової літератури, 2010. - 648 с.
5. Губерський Л. Філософія: Хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л. Губерського – К.: Знання, 2009. – 621 с.
6. Андрущенко В. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В. Андрущенко, Г.Волинка, Н. Мозгова та ін. за ред. Г. Волинки. – К.: Каравела, 2009.
7. Лешан В. Релігієзнавство. Кредитно-модульна система навчання: Підручник / Володимир Лешан, Ярослав Чорненький. – Чернівці, 2011. – 632 с.
8. Лешан В. Історія християнства в Україні / В. Лешан, Ю. Звенигородська. – Чернівці: Рута, 2007. – 120 с.
9. Сучасна західна філософія: течії і напрямки. Хрестоматія / Лях В., Пазинок В. – К., 1996.
10. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії. - Україна, 2000.